

Aneta Sokół

Polska książka ewangelicka po 1989 roku

Wyd. „Głos Życia”, Katowice 2016, bibliogr., il., indeks osob. ss. 304.

Opublikowana w katowickim wydawnictwie „Głos Życia” monografia Anety Sokół pt. *Polska książka ewangelicka po 1989 roku* jest pozycją godną uważnej lektury i refleksji. Autorka, zgłębiająca od wielu lat problematykę kultury religijnej luteranów, podjęła próbę usystematyzowania i uporządkowania różnych form działalności polskich wydawnictw ewangelickich, wyraźnie określając ramy czasowe dociekań i metodę opisu. Wychodząc od krótkiej historii Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce i dokonujących się po przełomie politycznym w 1989 r. przemian, skoncentrowała uwagę na charakterystyce ogólnopolskich i parafialnych inicjatyw wydawniczych, na działalności wydawniczej stowarzyszeń ewangelickich i indywidualnych projektach edytorskich. Cezura roku 1989 jest w propozycji metodologicznej Anety Sokół w pełni uzasadniona; przeobrażenia polityczno-ustrojowe sprzyjały kulturalno-religijnej aktywności Kościołów, przyczyniając się do powstania nowych czasopism i oficyn ewangelickich. Przede wszystkim wydawnictwa kościelne, w tym największe z nich „Augustana” z siedzibą w Bielsku-Białej, a tuż za nim wydawnictwo Centrum Misji Ewangelizacji w Dziegiełowie „Warto”, zaczęły dostarczać na rynek publikacje o charakterze religijnym i edukacyjnym. Większość z nich wychodziła naprzeciw misyjnej pracy Kościoła, który podkreślał potrzebę integracji wszystkich polskich luteranów, bez względu na wiek i miejsce zamieszkania.

Autorka, która z wykształcenia jest polonistką i bibliolożką, omawia w kilku rozdziałach monografii zarówno elementy kultury książki ewangelickiej i zasięg jej oddziaływania, jak również grupy odbiorców i ich oczekiwania. Zastosowane w rozpoznaniu problemów metody badawcze (np. metoda bibliograficzna, bibliometryczna, metoda obserwacji czy wywiadu) pozwalają poznać mechanizmy promocji i rozpowszechniania książki, jak również wzbogacić wiedzę o jej recepcji.

Całość posiada przejrzystą strukturę – publikacja zawiera wstęp, siedem głównych rozdziałów, zakończenie, bibliografię przedmiotową obejmującą źródła niepublikowane, publikowane i internetowe, indeks osobowy a także wykresy, tabele i ilustracje – co ułatwia wyłowienie z bogatego materiału informacyjnego faktów i wydarzeń, ważnych dla zrozumienia różnych rodzajów

aktywności polskich ewangelików oraz zróżnicowanego, także w obszarze form i gatunków repertuaru wydawniczego. Z kolei starannie sporządzona bibliografia za lata 1989-2013 zaznacza bogactwo treści i wątków tematycznych podejmowanych przez stowarzyszenia i indywidualnych autorów, księży, publicystów czy zawodowych historyków.

Gromadząc i analizując obszerny materiał badawczy, Autorka sięgnęła zresztą nie tylko do książkowych publikacji, ale także do innych źródeł, dokumentujących życie religijne i kulturalne luteranów, np. do sprawozdań, biuletynów parafialnych, artykułów w prasie ewangelickiej, stron internetowych Polskiego Towarzystwa Ewangelickiego i jego oddziałów czy stron księgarń internetowych oraz do prac o charakterze okolicznościowym, do korespondencji i wywiadów z osobami zaangażowanymi w działalność wydawniczą. Uporządkowany i starannie wyselekcjonowany materiał pokazuje specyficzny charakter współczesnego ewangelickiego piśmiennictwa, w którym obecne są – jak dowodzi autorka – zarówno tradycyjne rodzaje, np. katechizmy, śpiewniki, kazania, postylle, publikacje historyczne czy pamiątkowe, jak i nowe formy przekazu, do których należą albumy, przewodniki, prace naukowe i teologiczne oraz współcześnie powstająca literatura piękna i literatura faktu. Specyficzna – twierdzi Autorka, obudowując swoje tezy argumentacją – jest również dynamiczna działalność oficyn wydawniczych, zaznaczająca się w sferze produkcji, dystrybucji oraz recepcji książki ewangelickiej po 1989 roku.

W założeniu Badaczki publikacja ma odpowiedzieć na kilka istotnych pytań. Pierwsze z nich dotyczy wpływu tradycji na współczesną kulturę książki ewangelickiej, kolejne dotyczą oferty wydawnictw i roli, jaką spełniają one w diasporalnej wspólnotce kulturowo-wyznaniowej i w kulturze ogólnopolskiej. Dlatego w krąg rozważań włączone zostały niezbadane dotychczas kwestie rozpowszechniania publikacji we własnym środowisku wyznaniowym i poza jego obszarem. Słusznie też Autorka uważa, iż strategie reklamowe łączące elementy tradycji z nowoczesnymi trendami (np. księgarnie internetowe, reklama „zewnątrzna”), umacniają w diasporalnej społeczności polskich ewangelików poczucie wyznaniowej tożsamości.

Główny przedmiot eksploracji, w liczącej 304 stron publikacji, dotyczy zagadnienia kultury ewangelickiej książki. Przedstawiając je i rozważając na tle historycznym i w odniesieniu do zmieniającego się społeczno-kulturalnego krajobrazu po 1989 r., Autorka wskazuje na elementy odzwierciedlające specyfikę luteranśkich pozycji książkowych, podkreślając, że służą one celom poznawczym i pogłębiają wiedzę o przeszłości własnego Kościoła, ale nie tylko. Książka ewangelicka przekazuje także współczesnym odbiorcom tradycyjny system wartości i skupia żyjących w diasporze luteranów wokół wyznaniowych

wzorców kulturowych, obyczajowych i duchowych. Z drugiej strony książka ta funkcjonuje w szerszym, ogólnopolskim obiegu, przyczyniając się do upowszechnienia wiedzy o polskim ewangelicyzmie, jego historii, tradycji i teraźniejszości w grupach odbiorców poza środowiskiem luteranów i przekazując współczesny obraz działalności Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.

Reasumując, uważam, że monografia Anety Sokół pt. „Polska książka ewangelicka po 1989 roku” posiada dużą wartość poznawczą i wypełnia widoczną lukę w badaniach nad różnymi aspektami kultury książki wyznaniowej. Z uwagi na oryginalny i nowatorski charakter opracowania, jest pozycją, która zainteresuje nie tylko bibliotekarzy i znawców piśmiennictwa luterkańskiego, ale także historyków, historyków kultury i kulturoznawców zajmujących się „fenomenem” książki w kontekście historycznym, kulturowym czy religijnym. Publikacja dostarcza wiele impulsów do kontynuowania badań nad treściami współczesnej książki ewangelickiej, ale zachęca także do dyskusji nad kulturą religijną luteranów w przeszłości.

Grażyna Barbara Szewczyk